

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра годівлі тварин та технології кормів ім. П. Д. Пшеничного

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
«04» червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
ГОДІВЛЯ ТВАРИН

Галузь знань 21 – Ветеринарія
Спеціальність 211 – Ветеринарна медицина
Освітня програма Ветеринарна медицина
Факультет Ветеринарної медицини

Розробники: **Ільчук І.І.** – доцент кафедри годівлі тварин та технології кормів ім. П. Д. Пшеничного, к.с.г.н.;
Баланчук І.М. – доцент кафедри годівлі тварин та технології кормів ім. П. Д. Пшеничного, к.с.г.н.

Київ – 2025 р.

Опис навчальної дисципліни.

Завдання дисципліни полягають у наданні майбутнім спеціалістам знань з біології живлення тварин різних видів та профілактики аліментарних хвороб, організації науково обґрунтованої годівлі; технології заготівлі кормів; методів оцінки поживності та якості кормів; контролю повноцінності годівлі тварин та якості тваринницької продукції.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти повинен знати: особливості хімічного складу кормів; особливості травлення у тварин різних видів; кормові ресурси, що можна використовувати в годівлі тварин різних видів; знати зміни, які відбуваються у процесі заготівлі, зберігання і підготовки кормів до згодовування, а також вплив кормів на якість тваринницької продукції; потребу тварин різних видів, статевих і вікових груп у енергії поживних і біологічно активних речовинах; корми, раціони, рецепти комбікормів для тварин різних видів, статевих і вікових груп; режим і техніку годівлі тварин різних видів, статевих і вікових груп; критичні точки контролю якості годівлі тварин; аліментарні хвороби, що виникають за надлишку та дефіциту поживних речовин.

Здобувач вищої освіти повинен вміти: використовувати дані хімічного аналізу корму для визначення перетравності, загальної енергетичної, протеїнової, жирової, вуглеводневої, мінеральної та вітамінної поживності кормів; визначати якість корму за показниками поживності, органолептичними та іншими специфічними показниками; визначати норму годівлі та складати раціони та рецепти комбікормів для тварин різних видів, статевих та вікових груп; контролювати якість живлення за реакцією тварини та якістю продукції.

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	211 – ветеринарна медицина	
Освітня програма	Ветеринарна медицина	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм здобуття вищої освіти		
	Форма здобуття вищої освіти	
	денна	заочна
Курс (рік підготовки)	2	
Семестр	3	
Лекційні заняття	15 год.	
Практичні, семінарські заняття	.	
Лабораторні заняття	30 год.	
Самостійна робота	756 год.	
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми здобуття вищої освіти	3 год.	

1. Мета, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета формування у студентів системи знань і навичок з живлення тварин та раціонального використання кормових ресурсів, вивчення методів оцінки поживності і якості кормів, а також принципів нормування годівлі тварин, набуття навичок визначення норм годівлі та складання раціонів та рецептів комбікормів для окремих видів, статевих і вікових груп тварин.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК): ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК 10. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності); ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

спеціальні (фахові) компетентності (СК): СК 14. Здатність проводити судово-ветеринарну експертизу; СК 18. Здатність використовувати спеціалізовані програмні засоби для виконання професійних завдань.

Програмні результати навчання (ПРН): ПРН 4. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин. ПРН 7. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів. ПРН 18. Здійснювати облікову звітність під час фахової діяльності.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма							заочна форма					
	тижні	усь го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
Модуль 1. <i>Оцінка поживності кормів. Корми і оцінка їх якості</i>													
Тема 1. Вступна лекція. Оцінка поживності кормів за хімічним складом та за вмістом перетравних поживних речовин	1 - 2	16	2		4		10						
Тема 2. Оцінка загальної енергетичної поживності кормів. Диференційована оцінка поживності кормів	3-4	16	2		4		10						
Тема 3. Корми. Класифікація кормів, оцінка їх якості.	5-6	16	2		4		10						

Стандарти на корми. Об'ємисті корми												
Тема 4. Зернові корми. Залишки переробки сировини рослинного походження. Корми тваринного походження. Комбікорми, кормові добавки та препарати	7	8	1		2		5					
Разом за модулем 1	56		7		14		35					
Модуль 2. <i>Нормована годівля тварин</i>												
Тема 5. Нормована годівля тварин. Годівля жуйних тварин	8 - 9	16	2		4		10					
Тема 6. Годівля коней	10	8	1		2		5					
Тема 7. Годівля свиней	11	8	1		2		5					
Тема 8. Годівля птиці	12- 13	16	2		4		10					
Тема 9. Годівля собак. Годівля котів	14	8	1		2		5					
Тема 10. Годівля риб	15	8	1		2		5					
Разом за модулем 2	64		8		16		40					
Усього годин	120		15		30		75					

3. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Вступна лекція. Оцінка поживності кормів за хімічним складом та за вмістом перетравних поживних речовин	2
2.	Оцінка загальної енергетичної поживності кормів. Диференційована оцінка поживності кормів	2
3.	Корми. Класифікація кормів, оцінка їх якості. Стандарти на корми. Об'ємисті корми	2
4.	Зернові корми. Залишки переробки сировини рослинного походження. Корми тваринного походження. Комбікорми, кормові добавки та препарати	1
5.	Нормована годівля тварин. Годівля жуйних тварин	2
6.	Годівля коней	1
7.	Годівля свиней	1
8.	Годівля птиці	2
9.	Годівля собак. Годівля котів	1
10.	Годівля риб	1
Всього		15

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Оцінка поживності кормів за хімічним складом	2
2.	Оцінка поживності кормів за вмістом перетравних поживних речовин	2
3.	Оцінка загальної енергетичної поживності кормів	2
4.	Диференційована оцінка поживності кормів	2
5.	Оцінка якості зелених кормів. Оцінка якості грубих кормів	2
6.	Оцінка якості силосу і сінажу	2

7.	Оцінка якості зернових кормів, відходів переробки сільськогосподарської сировини рослинного походження. Оцінка якості кормів тваринного походження і комбікормів	2
8.	Годівля дійних корів	2
9.	Годівля овець	2
10.	Годівля коней	2
11.	Годівля свиней	2
12.	Годівля курей-несучок	2
13.	Годівля курчат-бройлерів	2
14.	Годівля собак. Годівля котів	2
15.	Годівля риб	2
Всього		30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Роль окремих макро-, мікроелементів та вітамінів у живленні тварин	6
2.	Структурні вуглеводи кормів	4
3.	Системи оцінки поживності, що базуються на продуктивній дії кормів	5
4.	Концепція «ідеального протеїну»	5
5.	Штучно висушені зелені корми, технологія виготовлення, поживність, оцінка якості	6
6.	Силосовані корми, перспективні і нетрадиційні силосні культури	4
7.	Енергетичні та білкові корми	5
8.	Азотний баланс рубця жуйних, захищений протеїн, кишково-засвоюваний протеїн	5
9.	Годівля бугаїв-плідників	5
10.	Годівля спортивних коней	5
11.	Беконна відгодівля свиней	5
12.	Годівля качок та гусей	5
13.	Годівля перепелів	5
14.	Аліментарні хвороби собак та котів	5
15.	Годівля акваріумних риб	5
Всього		75

6. Методи та засоби діагностики результатів навчання:

(вибрати необхідне чи доповнити)

- усне або письмове опитування;
- тестування;
- захист лабораторних робіт;
- захист рефератів;
- захист розрахункових робіт;
- екзамен.

7. Методи навчання *(вибрати необхідне чи доповнити):*

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда тощо);
- практичний метод (лабораторні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій, метод демонстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, анотування, рецензування, складання реферату);
- відеометод (дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані тощо);

- самостійна робота (виконання завдань);
- індивідуальна науково-дослідна робота здобувачів вищої освіти.

8. Оцінювання результатів навчання.

Оцінювання знань здобувача вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національну оцінку згідно чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України»

8.1. Розподіл балів за видами навчальної діяльності

Вид навчальної діяльності	Результати навчання	Оцінювання
Модуль 1. Оцінка поживності кормів. Корми і оцінка їх якості		
Тема 1. Оцінка поживності кормів за хімічним складом та за вмістом перетравних поживних речовин		
Лекція 1	Знати вчених та основні відкриття, що сформували сучасне уявлення та підходи до живлення тварин. Знати особливості хімічного складу кормів та тіла тварин. Знати фактори, що впливають на хімічний склад кормів. Розуміти суть перетравлювання та перетравності кормів. Знати способи визначення вмісту перетравних поживних речовин у кормі. Знати фактори, що впливають на перетравність поживних речовин кормів.	1
Лабораторна робота 1.	Знати елементний і валовий хімічний склад кормів, основні групи поживних речовин, що визначаються під час хімічного аналізу кормів. Знати корми багаті і бідні на ті, чи інші поживні речовини	5
Самостійна робота 1.	Знати роль окремих макро-, мікроелементів та вітамінів у живленні тварин.	5
Лабораторна робота 2.	Вміти оцінювати поживність кормів за вмістом перетравних поживних речовин	5
Самостійна робота 2.	Знати вплив структурних вуглеводів кормів на перетравність поживних речовин кормів	5
Тема 2. Оцінка загальної енергетичної поживності кормів. Диференційована оцінка поживності кормів		
Лекція 2	Розуміти баланс речовин і енергії в організмі тварини. Знати способи контролю обміну речовин і енергії в організмі. Знати способи визначення загальної енергетичної поживності кормів. Знати показники за якими визначається протеїнова, жирова, вуглеводна, мінеральна та вітамінна поживність кормів.	1
Лабораторна робота 3	Вміти розраховувати загальну енергетичну поживність кормів за воловою, перетравною, обмінною, чистою енергією для різних видів тварин	5
Самостійна робота 3	Знати системи оцінки загальної енергетичної поживності, що базуються на продуктивній дії корму	5
Лабораторна робота 4	Знати показники оцінки протеїнової, жирової, вуглеводної, мінеральної та вітамінної поживності кормів. Вміти визначати біологічну цінність протеїну кормів. Знати корми багаті та бідні на ті, чи інші поживні речовини.	5
Самостійна робота 4	Вміти розраховувати ефективний амінокислотний профіль корму для тварин різних видів, статевих і вікових груп	4
Тема 3. Корми. Класифікація кормів, оцінка їх якості. Стандарти на корми. Об'ємисті корми		
Лекція 3	Знати вітчизняну та зарубіжну класифікацію кормів. Знати	1

	показники контролю якості кормів та вимоги стандартів. Знати види, технологію заготівлі, поживність, підготовку до згодовування, оцінку якості зелених та грубих кормів, силосу та сінажу, коренебульбоплодів.	
Лабораторна робота 5	Знати види зелених кормів, технологію заготівлі, показники поживності та оцінки якості. Вміти визначати якість зелених кормів на основі показників хімічного аналізу та органолептичних показників. Знати види грубих кормів, технологію заготівлі, показники поживності та оцінки якості. Вміти визначати якість грубих кормів на основі показників хімічного аналізу та органолептичних показників.	5
Самостійна робота 5	Знати види штучно висушених зелених кормів, технологію заготівлі, показники поживності та оцінки якості	4
Лабораторна робота 6	Знати біологічні основи заготівлі силосу та сінажу, технологію заготівлі, показники поживності та оцінки якості. Вміти визначати якість силосу та сінажу на основі показників хімічного аналізу та органолептичних показників. Знати види коренебульбоплодів, технологію заготівлі, показники поживності та оцінки якості. Вміти визначати якість коренебульбоплодів на основі показників хімічного аналізу та органолептичних показників.	5
Самостійна робота 6	Знати перспективні та нетрадиційні силосні культури, технологію заготівлі, показники поживності та оцінки якості.	4
Тема 4. Зернові корми. Залишки переробки сировини рослинного походження. Корми тваринного походження. Комбікорми, кормові добавки та препарати		
Лекція 4	Знати види, технологію заготівлі, зберігання, поживність, підготовку до згодовування, оцінку якості зернових кормів, залишків переробки сировини рослинного походження, кормів тваринного походження. Знати види комбікормів та оцінку їх якості.	1
Лабораторна робота 7	Знати види зернових кормів, залишки переробки сировини рослинного походження, корми тваринного походження, показники поживності та оцінки якості. Вміти визначати якість кормів на основі показників хімічного аналізу та органолептичних показників. Знати способи підготовки зернових кормів до згодовування. Знати види комбікормів та показники оцінки якості. Вміти визначати якість комбікормів на основі показників хімічного аналізу та органолептичних показників.	5
Самостійна робота 7	Знати види енергетичних та білкових кормів, технологію заготівлі, показники поживності та оцінки якості	4
Всього відвідування лекцій за 1 модуль		4
Всього навчальна робота за 1 модуль		66
Модульна контрольна робота 1.		30

Всього за модулем 1		100
Модуль 2. Нормована годівля тварин		
Тема 5. Нормована годівля тварин. Годівля жуйних тварин		
Лекція 5	Знати що таке потреба тварин в енергії, поживних і біологічно активних речовинах та фактори від яких вона залежить. Знати особливості живлення жуйних тварин. Знати норми годівлі, корми, раціони, режим і техніку годівлі великої і дрібної рогатої худоби різних статевих і вікових груп.	1
Лабораторна робота 8	Вміти визначати норму годівлі для дійних корів. Знати корми, що використовуються у зимовий, літній періоди та за цілорічної однотипної годівлі. Вміти складати раціон для дійних корів та проводити його аналіз. Вміти контролювати якість годівлі корів.	5
Самостійна робота 8	Знати особливості живлення бугаїв-плідників. Вміти визначати норму годівлі. Знати корми, що використовуються у зимовий та літній періоди. Вміти складати раціон та проводити його аналіз.	3
Лабораторна робота 9	Знати особливості живлення овець. Вміти визначати норму годівлі для підсисних вівцематок. Знати корми, що використовуються у зимовий та літній періоди. Вміти складати раціон для підсисних вівцематок та проводити його аналіз. Вміти контролювати якість годівлі підсисних вівцематок.	5
Самостійна робота 9	Знати особливості оцінки протеїнової поживності кормів для жуйних тварин: нерозщеплюваний у рубці протеїн, кишково-засвоюваний протеїн, небілкові джерела азоту.	3
Тема 6. Годівля коней		
Лекція 6	Знати фізіологічні особливості живлення коней. Знати норми годівлі, корми, раціони, режим і техніку годівлі коней різних статевих і вікових груп.	1
Лабораторна робота 10	Знати особливості живлення коней різних статевих і вікових груп, за різного фізичного навантаження. Вміти визначати норму годівлі та складати раціон для племінних коней за різного фізіологічного стану та фізичного навантаження. Вміти контролювати якість годівлі коней.	5
Самостійна робота 10	Знати особливості спортивних коней. Вміти визначати норму годівлі. Знати корми, що використовуються у зимовий та літній періоди. Вміти складати раціон та проводити його аналіз.	3
Тема 7. Годівля свиней		
Лекція 7	Знати фізіологічні особливості живлення свиней. Знати норми годівлі, корми, раціони, рецепти комбікормів, режим і техніку годівлі свиней різних технологічних груп.	1
Лабораторна робота 11	Знати особливості живлення підсисних свиноматок. Вміти складати рецепт комбікорму для підсисних свиноматок. Вміти контролювати якість годівлі підсисних свиноматок.	5
Самостійна робота 11	Знати особливості беконної відгодівлі молодняку свиней. Вміти складати рецепт комбікорму для молодняку свиней за беконної відгодівлі. Вміти контролювати якість годівлі.	3
Тема 8. Годівля птиці		
Лекція 8	Знати фізіологічні особливості живлення курей різних напрямів продуктивності. Знати норми годівлі, корми, рецепти комбікормів, режим і техніку годівлі курей різних технологічних груп.	1
Лабораторна робота 12	Знати особливості живлення курей-несучок яєчного та м'ясного напрямів продуктивності. Вміти складати рецепти комбікорму	5

	для курей-несучок різні фази годівлі. Вміти контролювати якість годівлі курей-несучок.	
Самостійна робота 12	Знати особливості живлення качок та гусей. Вміти складати рецепти комбікормів. Вміти контролювати якість годівлі.	3
Лабораторна робота 13	Знати особливості живлення курчат-бройлерів. Вміти складати рецепти комбікорму для курчат-бройлерів різного віку. Вміти контролювати якість годівлі.	5
Самостійна робота 13	Знати особливості живлення перепелів. Вміти складати рецепти комбікормів для перепелів яєчного та м'ясного напрямів продуктивності. Вміти контролювати якість годівлі.	3
Тема 9. Годівля собак. Годівля котів		
Лекція 9	Знати фізіологічні особливості живлення собак та котів. Знати норми годівлі, корми, раціони, рецепти комбікормів, режим і техніку годівлі собак та котів різних порід та вікових груп.	1
Лабораторна робота 14	Знати особливості живлення собак та котів. Вміти складати рецепти комбікормів для собак та котів. Вміти контролювати якість годівлі.	5
Самостійна робота 14	Знати аліментарні хвороби собак та котів, що є наслідком незбалансованого живлення та нестачі окремих поживних речовин	3
Тема 10. Годівля риби		
Лекція 10	Знати фізіологічні особливості живлення риби. Знати групи риби за типом живлення. Знати норми годівлі, корми, рецепти комбікормів, режим і техніку годівлі риби різних видів та вікових груп.	1
Лабораторна робота 15	Знати особливості живлення коропа. Вміти складати рецепти комбікормів для різних вікових груп коропа. Вміти контролювати якість годівлі.	5
Самостійна робота 15	Знати класифікацію акваріумних риби за типом живлення. Вміти складати рецепти комбікормів для акваріумних риби різних типів живлення. Вміти контролювати якість годівлі.	3
Всього відвідування лекцій за 1 модуль		6
Всього навчальна робота за 1 модуль		64
Модульна контрольна робота 2.		30
Всього за модулем 2		100
Навчальна робота	$(M1 + M2)/2 \cdot 0,7 \leq 70$	
Екзамен	30	
Всього за курс	$(\text{Навчальна робота} + \text{екзамен}) \leq 100$	

8.2. Шкала оцінювання знань здобувача вищої освіти

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка за національною системою (екзамени/заліки)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

8.3. Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності	Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу
Політика щодо відвідування	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із деканом факультету)

9. Навчально-методичне забезпечення:

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни «Годівля тварин» (на навчальному порталі НУБіП України eLearn - <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=488>);
- конспекти лекцій та їх презентації (в електронному вигляді);
- підручник, практикуми;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти;
- програма навчальної практики навчальної дисципліни.

10. Рекомендовані джерела інформації

1. Робочий зошит для виконання лабораторних робіт з дисципліни «Годівля тварин» спеціальності 211 – ветеринарна медицина. Сичов М.Ю., Отченашко В.В., Ільчук І.І., Уманець Д.П., Баланчук І.М., Боярчук С.В., Голубева Т.А., Пітера В.О., Вознюк Р.Р., Михайленко Т.Ю. К.:ЦП «Компринт», 2025. – 99 с.
2. Практикум з годівлі сільськогосподарських тварин: навчальний посібник / І.І.Ібатуллін, Ю.Ф.Мельник, В.В.Отченашко та ін. – Житомир: ПП «Рута», 2015. – 432 с.